

Початкова освіта

УДК 796.035:373.2-056.264

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17458829>

Корекційно-розвивальний потенціал фізичного виховання дошкільнят із затримкою мовленнєвого розвитку

Ковальова Наталія Володимирівна

кандидат наук фізичного виховання і спорту, доцент кафедри здоров'я фітнесу та рекреації, Національний університет фізичного виховання та спорту України,

03150, м. Київ, вул. Фізкультури, 1

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9812-847X>

Кузнецова Лариса Іванівна

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання, Національний університет фізичного виховання і спорту України, 03150, м. Київ, вул. Фізкультури, 1

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9322-8984>

Єфанова Валентина Василівна

старший викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання, Національний університет фізичного виховання і спорту України, 03150, м. Київ, вул. Фізкультури, 1

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5076-4186>

Прийнято: 05.10.2025 | Опубліковано: 22.10.2025

***Анотація:** у статті розглянуто актуальну проблему фізичного виховання у роботі з дітьми дошкільного віку із затримкою мовленнєвого розвитку.*

Визначено, що фізичне виховання є ефективним засобом не лише фізичного, а й психічного та мовленнєвого розвитку дошкільнят, оскільки активізує компенсаторні механізми, стимулює мовленнєву активність і забезпечує гармонійний розвиток дитини.

Мета статті: визначення корекційно-розвивального потенціалу фізичного виховання дошкільнят із затримкою мовленнєвого розвитку.

Методи: аналіз даних науково-методичних джерел; теоретичні: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння даних науково-методичної літератури щодо досліджуваної проблеми.

Результат: На основі аналізу сучасних наукових досліджень і публікацій встановлено, що фізичне виховання є одним із важливих чинників розвитку дітей старшого дошкільного віку із затримкою мовленнєвого розвитку. Рухова активність сприяє покращенню функцій центральної нервової системи, координації рухів, розвитку дрібної моторики, що безпосередньо пов'язано з удосконаленням мовленнєвих процесів. Розглянуто диференційований підхід до використання рухливих ігор, вправ на координацію, які сприяють формуванню правильного дихання, покращенню артикуляційної моторики, розвитку уваги, пам'яті та мовного ритму.

У процесі аналізу наукових джерел виділено низку проблем, що залишаються недостатньо розробленими у сфері фізичного виховання дітей із затримкою мовленнєвого розвитку. Насамперед це відсутність систематизації рухливих ігор за віковими особливостями та рівнем фізичної підготовленості дошкільників, недостатня кількість методичних розробок щодо оцінювання впливу різних ігрових форм на окремі компоненти моторики та мовлення, а також потреба в уніфікації підходів до інтеграції рухливих ігор у корекційно-розвивальній роботі. Окремо підкреслено перспективність використання цифрових технологій (відеоаналізу, мобільних додатків, інтерактивних ігор) для

контролю ефективності фізкультурно-ігрових занять і моніторингу індивідуального прогресу дітей.

Висновки: Фізичне виховання має виражений корекційно-розвивальний потенціал у роботі фізичного виховання дітей із мовленнєвими труднощами старшого дошкільного віку. Рухливі ігри, дихальні та координаційні вправи сприяють розвитку моторики, активізують мовленнєву діяльність і покращують загальний психоемоційний стан дітей.

Ефективність занять забезпечується систематичністю, індивідуальним підходом та поєднанням ігрових і корекційних методів. Використання засобів фізичного виховання в освітньому процесі доцільно розглядати як важливу умову гармонійного розвитку у роботі з дітьми п'яти-шести років із порушенням мовленнєвого розвитку.

Ключові слова: дошкільнята, затримка мовлення, старший дошкільний вік, фізичне виховання, ігри, корекція, фізичні вправи.

The corrective and developmental potential of physical education for preschool children with speech delay

Nataliia Kovalova

Candidate of sciences in physical education and sports, Associate Professor of the Department of Health, Fitness and Recreation, National University of Physical Education and Sports of Ukraine, 03150, Kyiv, Fizkultury Street 1, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9812-847X>

Larysa Kuznetsova

Candidate of sciences in physical education and sports, associate professor of the Department of Theory and Methods of Physical Education, National University of Physical Education and Sports of Ukraine, 03150, Kyiv, Fizkultury Street 1, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9322-8984>

Valentyna Efanova

Senior Lecturer of the Department of Theory and Methods of Physical Education,
National University of Physical Education and Sports of Ukraine, 03150, Kyiv,
Fizkultury Street 1, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5076-4186>

Abstract. *The article addresses a relevant issue of physical education in working with preschool children with delayed speech development. It has been determined that physical education serves as an effective means not only for improving physical fitness but also for enhancing mental and speech development, as it activates compensatory mechanisms, stimulates speech activity, and promotes the child's overall harmonious growth.*

Purpose. *To determine the corrective and developmental potential of physical education for preschool children with delayed speech development.*

Methods. *Analysis of scientific and methodological sources; theoretical methods including analysis, synthesis, generalization, and comparison of data from scientific and methodological literature related to the research topic.*

Results. *Based on the analysis of contemporary scientific research and publications, it was established that physical education is one of the key factors influencing the development of older preschool children with delayed speech development. Motor activity contributes to improving the functions of the central nervous system, movement coordination, and fine motor skills, which are directly related to the enhancement of speech processes. A differentiated approach to the use of movement games and coordination exercises has been analyzed. These activities promote the formation of correct breathing, improvement of articulatory motor skills,*

and the development of attention, memory, and speech rhythm. The analysis of scientific sources revealed a number of issues that remain insufficiently explored in the field of physical education for children with delayed speech development. These include the lack of systematization of movement games according to age characteristics and levels of physical fitness, an insufficient number of methodological approaches to evaluating the influence of different types of play on specific components of motor and speech development, and the need for unified approaches to integrating movement games into corrective and developmental programs. The article also highlights the promising potential of digital technologies (video analysis, mobile applications, interactive games) for monitoring the effectiveness of physical education sessions and tracking individual progress among children.

Conclusions. *Physical education demonstrates a pronounced corrective and developmental potential in working with older preschool children experiencing speech difficulties. Movement games, breathing, and coordination exercises contribute to motor development, stimulate speech activity, and improve children's overall psycho-emotional well-being. The effectiveness of such sessions is ensured through systematic implementation, individualized approaches, and the combination of play-based and corrective methods. The use of physical education means in the educational process should be regarded as an important condition for the harmonious development of five to six-year-old children with speech development disorders.*

Keywords: *preschoolers, speech delay, older preschool age, physical education, movement games, correction, physical exercises.*

Постановка проблеми: В останні роки спостерігається збільшення кількості дітей дошкільного віку із затримкою мовленнєвого розвитку про що свідчить статистика в закладах дошкільної освіти [1]. Затримка мовленнєвого розвитку у дошкільному віці на сьогодні, за даними дослідників, сягає 15-25% від загальної кількості дітей даного віку. За даними Н. Бабич більшість дітей має

загальне недорозвинення мовлення [2]. Ця тенденція посилюється під впливом соціально-психологічних факторів, зумовлених воєнним станом в Україні: вимушеною міграцією сімей, перебуванням дітей у стресових умовах, обмеженням спілкування та ігрової діяльності через часті перебування в укриттях. Усе це негативно позначається на мовленнєвій активності, емоційному стані та психомоторному розвитку дошкільників. У таких умовах зростає потреба у пошуку нових підходів до організації корекційно-розвивальної роботи. Одним із дієвих напрямів є фізичне виховання, яке поєднує рухову, мовленнєву та емоційну активність і має значний потенціал для підтримки психічного та мовленнєвого здоров'я дітей старшого дошкільного віку з особливими мовленнєвими потребами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій: Автори у своїх дослідженнях довели, що використання засобів та методів адаптивного фізичного виховання позитивно впливає на мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку. Фізична активність не лише сприяє вдосконаленню мовленнєвих та комунікативних умінь, а й створює умови для формування взаємовідносин із ровесниками та педагогами [3]. М. Мого, У. Зюзін підтвердили, що адаптивне фізичне виховання є ефективним засобом корекції мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку [4]. Зокрема, науковці підкреслюють, що хореографія, театральне мистецтво, гімнастика активізують роботу короткочасної й довготривалої пам'яті, необхідної для запам'ятовування, відтворення та варіювання рухів у дітей з порушенням мовленнєвого розвитку [5].

Ю. Зюзін акцентує увагу на потребі модернізації занять з фізичної культури для дітей із мовленнєвими порушеннями, адже традиційні програми не враховують сучасних корекційно-розвивальних підходів. Доцільним є впровадження парціальної програми «Казкова фізкультура», заснованої на еволюційному методі фізичного виховання, що сприяє формуванню правильного мовленнєвого дихання та покращенню мовлення дітей [6].

Водночас у працях автора А. Сімко, наголошується на ефективності проєктної діяльності в корекційно-логопедичній роботі сприяє розвитку мовленнєвої активності дітей із загальним недорозвиненням мовлення, підвищує ефективність корекційного процесу та полегшує соціальну адаптацію. Такий підхід поєднує виховні, навчальні й розвивальні цілі, забезпечуючи формування соціальної й комунікативної компетентностей, що є важливими чинниками успішної інтеграції дошкільників у дитячий колектив [7].

Науковці підкреслюють, що інтеграція ігрових, візуальних, арттерапевтичних і мовленнєво-логічних підходів створює оптимальні умови для стимулювання мовленнєвої активності та значно підвищує ефективність формування мовленнєвої компетентності дитини [8].

Як зазначає автор, ефективний розвиток мовлення дитини можливий лише за умови взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Дидактичні ігри і заняття відіграють важливу роль у системі дошкільної освіти, виступаючи інтегрованим засобом навчання, розвитку та виховання дітей дошкільного віку з порушенням мовлення [9].

У свою чергу, дослідження М. Pruitt, G. Morinr доводять, що позитивний вплив фізичних вправ на мовленнєві здібності, виявлений у дорослих, поширюється й на дітей. Автори зазначають, що лише аеробні вправи сприяють покращенню засвоєння нових словесно-предметних зв'язків, тоді як анаеробні не мають подібного ефекту [10].

Автори Т. Зорочкіна, І. Литвин, С. Яцина з'ясували, що фізичні вправи є не лише засобом фізичного вдосконалення, а й важливим чинником мовленнєвого, когнітивного та соціально-комунікативного розвитку дітей. Рухова активність стимулює діяльність центральної нервової системи, посилює міжпівкульну взаємодію, що має визначальне значення для формування мовленнєвих функцій і вдосконалення процесів мовленнєвої діяльності [11].

Попри наявність численних досліджень щодо використання засобів фізичного виховання для розвитку психічних і мовленнєвих функцій дітей, досі не сформовано єдиного підходу до залучення моторної сфери у процесі корекції мовлення. Авторська методика М. Мога, Ю. Зюзін доводить, що системне використання адаптивного фізичного виховання значно ефективніше покращує мовленнєвий розвиток дошкільників із порушеннями мовлення порівняно з традиційними методиками [12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми: Попри наявності сучасної кількості наукових аспектів, варто зазначити, що дослідження акцентують увагу переважно на використанні ігрових технологій у розвитку мовлення дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. Водночас потенціал засобів фізичного виховання як важливого чинника корекційно-розвивального впливу на мовленнєву, моторну та емоційно-вольову сфери дитини залишається недостатньо розкритим. Це зумовлює потребу в подальшому теоретичному обґрунтуванні та практичному дослідженні можливостей засобів фізичного виховання як інтегральних компонентів корекції й розвитку дітей із затримкою мовленнєвого розвитку.

Метою даного дослідження: визначення корекційно-розвивального потенціалу фізичного виховання дошкільнят із затримкою мовленнєвого розвитку.

Виклад основного матеріалу досліджень: Результати дослідження авторів, підкреслюють складність дитячого розвитку та тісний взаємозв'язок когнітивних, мовленнєвих і рухових здібностей, а також значну варіативність чинників, які можуть позитивно або негативно впливати на цей процес [13]. Педагогам доцільно планувати заняття з фізичного виховання у закладах дошкільної освіти із використанням недирективної методики, що спонукає дітей до спонтанної активності та гри, сприяючи розвитку психомоторної експресивності [14]. Автором визначенні найбільш ефективні види фізичної

активності, які сприяють розвитку мовлення у дітей дошкільного віку. Він зазначав, що фізична активність здатна покращувати комунікацію дітей з різних аспектів – когнітивного, соціального та емоційного [15].

М. Б. Пальчук, Н. О. Гулюк обґрунтовують ефективність застосування засобів адаптивного фізичного виховання в освітньому процесі ЗДО дітей старшого дошкільного віку з порушенням мовлення. Вони підтверджують у своїх дослідженнях, що протягом експерименту відбулись позитивні зміни в показниках функції мовлення, розумінні складних логіко-граматичних конструкцій та фізичній підготовленості у роботі з дітьми п'яти-шести років із порушенням мовленнєвого розвитку [16].

N. Huliuk, L. Pasichniak, M. Palchuk використовують у процесі фізичного виховання зі старшими дошкільниками, які мають затримку мовленнєвого розвитку доцільно чергувати рухливі ігри та вправи, логоритміку, танцювальні вправи, гімнастику з фітболами, пальчикову, артикуляційну, дихальну та ритмічну гімнастику протягом дня [17].

В науковій праці підкреслюється важливість інтеграції фізичних вправ, спрямованих на розвиток дрібної моторики та координації рухів, у програму розвитку дітей із затримкою мовлення, оскільки це сприяє гармонійному становленню їх мовленнєвої сфери та підвищенню рівня фізичної підготовленості [18].

Автор доводить, що реалізація оздоровчого напрямку у фізичному вихованні дітей дошкільного віку в умовах сучасного освітнього процесу передбачає всебічний фізичний розвиток, загартування, підвищення фізичної та розумової працездатності, формування нових умінь і відновлення втрачених навичок. Ефективне впровадження такого підходу у навчально-виховний процес вимагає від педагогів спеціальних професійних умінь і знань. Рівень результативності цього процесу значною мірою визначається фаховою компетентністю педагогічних працівників, удосконаленням їхньої підготовки у

сфері оздоровчої педагогіки, а також взаємодією з фахівцями реабілітаційного профілю, які працюють у закладі дошкільної освіти [19].

Проведене узагальнення наукових досліджень дозволило систематизувати основні напрями впливу засобів фізичного виховання на мовленнєвий та психомоторний розвиток дітей старшого дошкільного віку (табл. 1).

Таблиця 1

Програма корекційно-розвивального фізичного виховання для дошкільнят із ЗМР

Напрямок роботи	Завдання корекційного впливу	Зміст (види вправ)	Очікуваний розвивальний потенціал
I. Розвиток загальної моторики та координації	Зміцнення м'язового корсета, поліпшення рівноваги та просторової орієнтації.	Вправи на рівновагу (ходьба по обмеженій поверхні), координацію (метання, ловіння м'яча), ритмічна гімнастика з елементами рухів під музику.	Поліпшення взаємодії півкуль мозку, формування відчуття ритму, що є основою для ритміко-інтонаційної сторони мовлення.
II. Стимуляція дрібної моторики рук	Розвиток точних, диференційованих рухів пальців та кистей.	Пальчикові ігри, ігри з дрібними предметами самомасаж кистей рук (масажними м'ячиками).	Активізація мовних зон кори головного мозку, оскільки центри моторики і мовлення розташовані близько.
III. Формування артикуляційної моторики та дихання	Розвиток рухливості органів артикуляції та фізіологічно правильного мовленнєвого дихання.	Дихальні вправи (надути щоки, здути пір'їнку), артикуляційна гімнастика (вправи для язика, губ).	Постановка правильного мовленнєвого дихання, необхідного для плавного та тривалого мовлення, розвиток чіткості вимови (артикуляції).
IV. Взаємодія моторики та мовлення (логоритміка)	Синхронізація рухів, мовлення та музики; розвиток слухової уваги та пам'яті.	Рухливі ігри з мовленнєвим супроводом, виконання дій відповідно до тексту чи ритму, імітаційні вправи (зображення тварин, професій).	Створення нових нервових зв'язків, поліпшення сприйняття і відтворення мовленнєвих інструкцій, підвищення концентрації уваги.

Джерело: власна розробка автора (ів)

Водночас, зважаючи на те, що такі види активності, як балансування, лазіння та вправи з предметами, не були повною мірою враховані під час вимірювань, автор припускає, що саме ці форми фізичної діяльності можуть опосередковувати позитивний вплив на фізичний розвиток і мовленнєву сферу дітей дошкільного віку [20].

Подібної позиції дотримується і учений, який у своїх дослідженнях конкретизує ефективні напрями рухово-ігрової діяльності, що сприяють розвитку мовлення та фізичних якостей дошкільнят. До них належать формування на руховій основі загального та мовленнєвого дихання, використання можливостей музикотерапії (темпу, ритму, темпоритму), озвучування рухів (звукоімітація, звуконаслідування, голосові модуляції, акустичні вібрації, елементи логопедичного «біт-боксу») та застосування тотального ігрового методу (театралізації, сюжетності, емоційної виразності тощо) [21].

Висновок: Проведений аналіз сучасних наукових досліджень та практичного досвіду показує, що багато науковців визнають важливість ігрових форм і рухової активності у корекційній роботі серед старших дошкільників із затримкою мовленнєвого розвитку. Ігрові підходи стимулюють мовленнєву діяльність, підвищують мотивацію до занять і створюють сприятливий емоційний клімат для розвитку. Проте в сучасній науковій літературі фізичне виховання як інтегративний засіб, що поєднує рух, мовлення та психоемоційні процеси, розкрито недостатньо.

На основі аналізованих джерел можна стверджувати, що фізичне виховання як напрям в закладі дошкільної освіти має потенціал для корекції мовлення, посилення моторики й покращення загального психоемоційного стану дошкільників з особливими мовленнєвими потребами. Успіх застосування цих засобів залежить від системного підходу: регулярності занять, індивідуального

налаштування, інтеграції з логопедичними методами й врахування сучасних технологій моніторингу.

Список використаних джерел

1. Дошкільна освіта в Україні. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/dosh_osvit/arch_dosh_osv.htm (дата звернення: 08.03.2025).

2. Гноєвська О.Ю., Кузьменко І.П. Нетрадиційні методи та підходи у вихованні дітей з порушеннями мовлення. *Науковий часопис. Корекційна педагогіка*. 2021. № 41. С. 20–26. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series19.2020.41.03>

3. Круцевич Т. Ю., Гулюк, Н. О., Погасій Л. І. Вплив адаптивного фізичного виховання на розвиток дітей із затримкою мовлення в дошкільному навчальному закладі. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2023, № (5(164)). С. 85-90. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5\(164\).19](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5(164).19)

4. Moga M., Zuzin Y. Method effectiveness of preschoolers' speech correction using adaptive physical education. *Edelweiss Applied Science and Technology*. 2024. No. 8(6), С.2560–2571. DOI: <https://doi.org/10.55214/25768484.v8i6.2507>

5. Petrenko N., Petrenko S. Psychophysical features of the development of preschool children with speech disorders in the context of musical-creative and physical education. *Scientific Journal of the Dragomanov Ukrainian State University*. Series 15. 2025. No. (1(186)), С. 195-198. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.01\(186\).39](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.01(186).39)

6. Зюзін Ю. Формування мовленнєвого дихання у дітей засобами адаптивного фізичного виховання та логопедії. *Актуальні питання корекційної*

освіти (педагогічні науки). 2023. № (22). С. 99–109. DOI: <https://doi.org/10.32626/2413-2578.2023-22.100-110>

7. Сімко А. Особливості проведення корекційно-логопедичної роботи при формуванні соціальної компетентності у дітей із загальним недорозвиненням мовлення. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. 2023. № 22. С. 111-123. DOI: <https://doi.org/10.32626/2413-2578.2023-22.111-123>

8. Завітренко Д., Жигора І., Березенко Н. Розвиток зв'язного мовлення в дітей із мовленнєвими порушеннями. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № (219). С. 158-165. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-219-158-165>

9. Rubahova G. Didactical games for speech development for children with language disorders. *Education reform: education content research and implementation problems*. 2023. No. 2. С. 17–39. DOI: <https://doi.org/10.17770/er2022.2.6962>

10. Pruitt M., Morinr G. Examining the role of physical activity on word learning in school-aged children. *Journal of speech, language, and hearing research*. Vol. 64, no. 5. P. 1712-1725. DOI: https://doi.org/10.1044/2021_JSLHR-20-00359

11. Зорочкіна Т., Литвин І., Яцина С. Вплив фізичних вправ на розвиток мовлення молодших школярів з особливими освітніми потребами. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2025. № 2 (24). С. 185-193. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-2-185-193>

12. Мога М., Зюзін Ю. Методика комплексної корекції мовленнєвого розвитку дошкільників засобами адаптивного фізичного виховання. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2023. № 26(1). С. 74-79. DOI: <https://doi.org/10.15421/172312>

13. Correlation between language development and motor skills, physical activity, and leisure time behaviour in preschool-aged children / D. Mulé et al. *Children*. 2022. No. 9(3):431. С. 1–16. doi: [10.3390/children9030431](https://doi.org/10.3390/children9030431)
14. Gil-Moreno J, Rico-González M. The effects of physical education on preschoolers' emotional intelligence: a systematic review. *Sustainability*. 2023; 15(13):10632. DOI: <https://doi.org/10.3390/su151310632>
15. Kameli F., Margana, Widyantoro A. The influence of physical activities on children language development: a systematic literature review. *Retos*. 2025. No. 66. С. 620–627. DOI: [10.47197/retos.v66.111929](https://doi.org/10.47197/retos.v66.111929)
16. Пальчук М.Б., Гулюк Н. О. Динаміка показників мовленнєвого розвитку та фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку в освітньому процесі ЗДО. *Olympicus*, 2024. №2. С.168-173. DOI <https://doi.org/10.24195/olympicus/2024-2.21>
17. Huliuk N., Pasichniak L., Palchuk M. Expediency of using physical education means in the educational process of preschool-aged children with speech disorders. *Heory and practice of physical culture and sports*. 2024. Vol. 3, no. 1. P. 42–49. DOI: <https://doi.org/10.69587/tppcs/1.2024.42>
18. Трачук С. В., Гулюк Н. О. Предиктори організаційно-методичного забезпечення процесу фізичного виховання дошкільнят із порушенням мовленнєвого розвитку в закладах дошкільної освіти. *Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія*. 2025. № 1. С. 105–111. DOI <https://doi.org/10.32782/spmed.2025.1.15>
19. Таран І. В. Аналіз проблем впровадження оздоровчого напрямку у фізичне виховання дітей дошкільного віку в умовах сучасного освітньо-виховного процесу. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2020. Т. 5, № 2 (24). С. 251–254. DOI: <https://doi.org/10.26693/jmbs05.02.251>
20. Physical activity intervention improves executive function and language development during early childhood: the active early learning cluster randomized

controlled trial / L. Olive et al. *Child development*. 2024. Vol. 95, no. 2. С. 544–558.

DOI: <https://doi.org/10.1111/cdev.14014>

21. Мога М. Корекція артикуляції у дітей із загальним недорозвитком мовлення засобами рухово-ігрової діяльності. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2024. Т. 27, № 6. С. 163–169. DOI: <https://doi.org/10.15421/1724125>